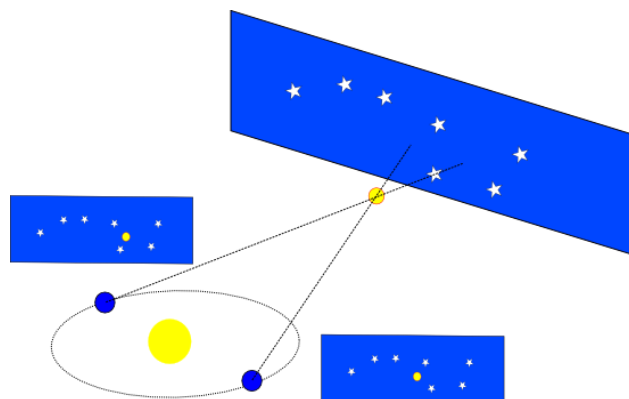

LABORATORIUM FIZYCZNE

OBLICZANIE ODLEGŁOŚCI METODĄ PARALAKSY

Zjawisko paralaksy – pozorna zmiana położenia obserwowanego obiektu, wynikająca ze zmiany położenia miejsca obserwacji.

W astronomii ma fundamentalne znaczenie poznawcze – bez niej nie mielibyśmy pojęcia o skali odległości we Wszechświecie. Wskutek ruchu orbitalnego Ziemi położenia gwiazd ulegają cyklicznym zmianom (tym większym, im mniejsza jest odległość gwiazdy). Dzięki znajomości paralaksy potrafimy obliczyć **odległość obserwowanej gwiazdy od Ziemi**.

Zjawisko paralaksy bezskutecznie próbowali zaobserwować starożytni. Niemożność jej dostrzeżenia była głównym powodem, że teoria heliocentryczna Kopernika długo nie mogła znaleźć naukowego uzasadnienia i przeważał pogląd o braku ruchu Ziemi i teorii geocentrycznej. Dopiero na początku XIX wieku zmierzono pierwsze paralaksy gwiazd i udowodniono, że to jednak Kopernik miał rację.

Pierwszych pomiarów dokonywano metodą wzrokową i nie przynosiło to oczekiwanych rezultatów. Zastosowanie lunety pozwoliło na udowodnienie teorii heliocentrycznej. Użycie fotografii spowodowało przełom w pomiarach, a kolejnym krokiem było wysłanie satelity, dzięki niemu znamy dziś paralaksy (i odległości) ponad 100000 gwiazd.

METODA

Przymykając raz lewe, raz prawe oko możemy dostrzec pozorną zmianę położenia obserwowanego przedmiotu. Rysunek wyjaśnia sposób pomiaru i obliczenia odległości.

Z podobieństwa trójkątów ABC i DEC możemy wyliczyć odległość do obserwowanego przedmiotu (x) korzystając z twierdzenia Talesa:

$$\frac{a}{x} = \frac{b}{x-c} \text{ skąd po przekształceniach } x = \frac{a \cdot c}{a-b}$$

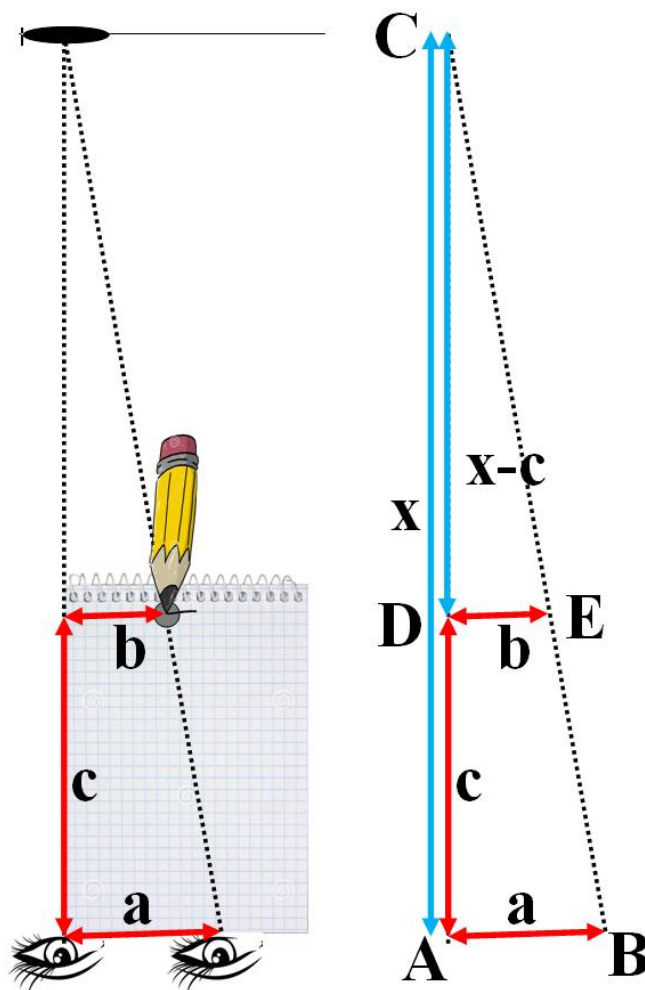
POMIAR

- lewym okiem obserwuj obiekt wzdłuż krawędzi zeszytu (zeszyt jak najbliższej oka)
- otwórz prawe oko, zobacz obserwowany punkt prawym okiem
- przyłóż długopis na końcu zeszytu i zaznacz punkt pomiaru (mruknij kilka razy prawym i lewym okiem, aby sprawdzić poprawność, nie ruszaj zeszytem)
- **zmierz odległość b na zeszytcie i wpisz do tabeli**
- **zmierz odległość c i wpisz do tabeli**

Wykonaj pomiar jeszcze cztery razy

- **zmierz rozstaw oczu a i wpisz do tabeli**

Wykonaj pomiar jeszcze cztery razy (inne osoby)

TABELA i OBLICZENIA

nr	b [mm]	c [mm]	a [mm]	x [mm]	x-x _{sr} [mm]	(x-x _{sr}) ² [mm]	S [mm]
1							
2							
3							
4							
5							
ŚREDNIA				x _{sr} =	WYNIK $x = x_{sr} \pm S(x_{sr})$ x =		

- oblicz pięć odległości do obserwowanego obiektu stosując wzór: $x = \frac{a \cdot c}{a - b}$
- oblicz średnią odległość do obserwowanego obiektu stosując wzór: $x_{sr} = \frac{\sum x}{n}$ gdzie n=5

SZACOWANIE BŁĘDÓW POMIAROWYCH

Podczas opracowywania wyników eksperymentów naukowych ważne jest oczywiście uzyskanie określonych wyników, ale równie ważne jest oszacowanie wielkości błędu, który mogliśmy popełnić w trakcie pomiarów. Jeżeli mierzymy długość linijką, to nie mamy żadnych problemów z uzyskaniem wielkości błędu - będzie to zazwyczaj najmniejsza możliwa do odczytania na linijce wartość długości (np. 1 mm).

Bardzo ważne jest wyeliminowanie tzw. błędów grubych, które mogą istotnie zaburzyć proces pomiaru. W naszym eksperymencie mogą to być, drgania dłoni z ołówkiem, rozstaw źrenic jest inny niż obraz uzyskany na siatkówce oka, odległość ołówka od obrazu otrzymanego na siatkówce oka, itp.

W naszym eksperymencie mierzone będą trzy wielkości: a, b, c, wszystkie z dokładnością do 1 mm. Jak błąd pomiaru będzie miała obliczona wartość końcowa? W praktyce stosuje się kilka metod - w naszym eksperymencie obliczymy tzw. niepewność pomiarową S.

- oblicz pięć różnic (wyliczona odległość – odległość średnia) stosując wzór: $x - x_{sr}$
- oblicz pięć kwadratów różnic stosując wzór: $(x - x_{sr})^2$
- oblicz niepewność pomiarową (błąd pomiaru) stosując wzór: $S = \sqrt{\frac{\sum (x - x_{sr})^2}{n \cdot (n - 1)}}$ gdzie n=5
- wpisz wynik pomiarów w postaci: $x = x_{sr} \pm S$